

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

**BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
BOSNE I HERCEGOVINE**

Канцеларија парламентарног
војног повјереника БиХ

Ured parlamentarnog
vojnog povjerenika BiH

OFFICE OF PARLIAMENTARY
MILITARY COMMISSIONER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ
ПОВЈЕРЕНИКА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2024. ГОДИНУ**

САРАЈЕВО, ЈАНУАР 2025.

Садржај

Поглавље I. Уводна напомене.....	3
Поглавље II. Активности Канцеларије парламентарног војног повјереника БиХ.....	5
Одјељак А. Поступање по притужбама.....	5
1. Пријем кандидата у војну службу у почетном чин уподофицира по препоруци команданта.....	6
2. Вођење дисциплинских поступака.....	6
3. Накнаде које немају карактер плате.....	8
4. Положај и статус жена у Оружаним снагама БиХ.....	10
5. Појединчани специфични случајеви.....	12
Одјељак Б. Пружање правне помоћи.....	14
Поглавље III. Остале активности које је парламентарни војни повјерник БиХ реализовао у 2024. години.....	15

ПОГЛАВЉЕ I.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У складу са чланом 5. став (1) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/09), парламентарни војни повјереник Босне и Херцеговине (у даљем тексту: војни повјереник) подноси Парламентарној скупштини БиХ Извјештај о раду парламентарног војног повјереника БиХ за 2024. годину.

Сходно члану 1. став (2) Закона о парламентарном војном повјеренику БиХ, позиција војног повјереника установљена је с циљем јачања владавине права, заштите људских права и слобода професионалних војних лица и кадета у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ, како је то гарантовано Уставом БиХ и међународним споразумима у његовом додатку. Канцеларија војног повјереника независно је тијело Парламентарне скупштине БиХ са надлежношћу за: а) истраживање специфичних питања по упутству Парламентарне скупштине БиХ и Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ. Упутства се могу издати само ако се питање не разматра у оквиру дјеловања Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ, а војни повјереник може и сам затражити да Заједничка комисија за одбрану и безбједност БиХ изда упутства за истраживање специфичних питања; б) предузимање активности на основу сопствене процјене када у обављању својих надлежности добије информације од чланова Парламентарне скупштине БиХ или разматрањем притужби војних лица и кадета, те на било који други начин уочи околности које упућују на кршење људских права и слобода војних лица и кадета.

Правни оквир дјеловања војног повјереника чине:

1. Закон о парламентарном војном повјеренику БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/09),
2. Закон о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 и 19/16),
3. Закон о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02, 102/09 и 72/17), те Пословник о раду парламентарног војног повјереника Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 8/10).

Полазећи од става израженог у Препоруци Парламентарне скупштине Савјета Европе, број 1742/2006 (Људска права припадника Оружаних снага, чл. 2. и 4.) да су „припадници оружаних снага грађани у униформи који морају уживати иста основна права, укључујући она у Европској конвенцији о људским правима и ревидираној Европској социјалној повељи, и исту заштиту својих права и достојанства као сваки други грађанин у границама нужности војне службе“, војни повјереник је, дјелујући на основу притужби професионалних војних лица и посјета командама и јединицама Оружаних снага БиХ, настојао утицати на Министарство одбране БиХ и надлежне у систему Оружаних снага БиХ да приступе отклањању уочених кршења људских права. Рад војног повјереника заснива се, осим на поступању по притужбама и посјетама касарнама и јединицама Оружаних снага БиХ, и на пружању правне помоћи професионалним војним лицима.

Војни повјереник посебну пажњу пружа примјени института "посредовања", у складу са законским овлашћењима, те је кроз сегмент пружања правне помоћи професионалним

војним лицима утицао на отклањање уочених кршења њихових права без спровођења истражног поступка.

Сходно устаљеној пракси војни повјереник континуирано ради на унапређењу транспарентности многих процеса у Министарству одбране БиХ и Оружаним снагама БиХ. Што су процеси транспарентнији и резултати рада оних који одлучују видљивији, тиме се више јача повјерење у професионализам Оружаних снага БиХ, те смањује простор за незадовољство и жалбе. Током свог рада војни повјереник увијек истиче да принципи једнаких могућности, законитости и транспарентности морају бити императив у процесу вођења каријере професионалних војних лица.

Током извјештајног периода Канцеларија парламентарног војног повјереника БиХ имала је професионалну сарадњу са Министарством одбране БиХ, Заједничким штабом Оружаних снага БиХ (у даљем тексту: Заједнички штаб ОСБиХ) и Генералним инспекторатом Министарства одбране БиХ (у даљем тексту: Генерални инспекторат). Такође, треба поменути и добру сарадњу са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ која се остварује размјеном предмета сходно надлежности једне и друге институције за њихово рјешавање, а с циљем унапређења квалитета заштите људских права и слобода.¹

На крају, војни повјереник са задовољством истиче изузетну сарадњу са Заједничком комисијом за одбрану и безбједност БиХ.

¹Сарадња се реализује на основу Смјерница о основама сарадње парламентарног војног повјереника БиХ са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ, број: 01, 02-34-6-1429/09 од од 24. 12. 2009.

ПОГЛАВЉЕ II.

АКТИВНОСТИ КАНЦЕЛАРИЈЕ ПАРЛАМЕНТАРНОГ ВОЈНОГ ПОВЈЕРЕНИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Одјељак А. Поступање по притужбама

У контексту спровођења парламентарне контроле рада и других питања у области заштите људских права и слобода у вези са војним лицима и кадетима у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ, свако професионално војно лице или кадет у Оружаним снагама БиХ има право да непосредно контактира са војним повјереником, те да поднесе притужбу. У извјештајном периоду највећи број поступака и истрага отворен је на основу притужби професионалних војних лица (у даљем тексту: ПВЛ). Осим поступања по притужбама, војни повјереник овлашћен је да поступа по службеној дужности када у спровођењу својих надлежности добије информације или уочи околности које упућују на кршење људских права и слобода професионалних војних лица и кадета.

Канцеларија парламентарног војног повјереника БиХ је током 2024. године запримила 30 притужби² и 31 захтјев за пружање правне помоћи, при чему је спроведено 45 поступака и истрага о основаности пријава професионалних војних лица, док су остали захтјеви ријешени посредовањем између подносиоца захтјева и одговорних лица у Министарству одбране БиХ и Оружаним снагама БиХ.

Најзначајније области које је су биле предмет рада Канцеларије парламентарног војног повјереника БиХ током извјештајног периода су:

1. пријем кандидата у војну службу у почетном чину подофицира по препоруци команданта,
2. вођење дисциплинских поступака,
3. накнаде које немају карактер плате,
4. положај и статус жена у Оружаним снагама БиХ,
5. појединачни специфични случајеви

² И током 2024. године запримљен је мањи број притужби професионалних војних лица из два разлога:

1. због обустављања учешћа припадника Оружаних снага БиХ у Мисији мира у Исламској Републици Авганистан,
2. због превентивног дјеловања у поступку праћења реализације конкурсних процедура за пријем у Оружане снаге БиХ, те кроз дјеловање пружања правне помоћи с циљем уклањања недостатака чим се они уоче.

² У овом извјештајном периоду притужбе и захтјеви за правну помоћ више су биле усмјерени на системска рјешења, те су обухватили одређене групације ПВЛ-а или их је поднијело више лица, али су обједињавани у јединствен поступак.

У наставку дајемо преглед појединачних случајева за сваку наведену област, а који својим садржајем најбоље објашњавају предметну проблематику, те значајем упућују на системске проблеме који обухватају сва професионална војна лица.

1. Пријем кандидата у војну службу у почетном чину подофицира по препоруци команданта

Министарство одбране БиХ је и током 2024. проводило процедуре пријема професионалних војних лица у почетни чин подофицира по препоруци команданта, с циљем да се најбољим професионалним војним лицима у категорији војника пружи прилика да промијене категорију у подофицира.

Тако је у предметима број: УП1/05/3-37-3-43/24 и број: УП1/05/3-37-3-42/24 војни повјереник спроводио истраге у вези са неправилностима приликом одабира кандидата за пријем у категорију подофицира на приједлог команданта. Притужбе су се односиле на питања досљедне примјене Правилника о пријему у војну службу ("Службени гласник БиХ", бр. 23/18, 42/21, 54/22 и 18/24).

На основу прикупљених доказа и утврђених чињеница, војни повјереник затражио је од Заједничког штаба ОСБиХ изјашњење због чега нису испоштоване препоруке, те које се активности планирају предузети како би се неправилности исправиле, с обзиром да је у Извјештају Генералног инспектората МОБиХ број: ИГАР 05-03-32-1-178-11/24 утврђено да је пријава основана, те да Заједнички штаб ОСБиХ није реализовао издате препоруке министра одбране БиХ. Такође, затражено је и изјашњење да ли ће бити стандардизован поступак предлагања и избора кандидата за пријем по препоруци команданта.

У својим одговорима Заједнички штаб ОСБиХ је, између осталог, истакао да је:

- одмах по сазнању Заједнички штаб ОСБиХ предузео све мјере, радње и поступке с циљем досљедне примјене Правилника о пријему у војну службу,
- Заједнички штаб ОСБиХ издао наређење о предузимању конкретних мјера и поступака,
- Заједнички штаб ОСБиХ ће у наредном периоду вршити и додатне контроле како главних потчињених команди тако и нижих нивоа командовања и контроле К2,
- у току је израда новог Правилника о пријему у војну службу, у оквиру којег ће се имплементирати све научене лекције, предности, те уклонити недостаци који су евидентирани у току примјене важећег правилника.

Војни повјереник активно ће пратити реализацију мјере које је Заједнички штаб ОСБиХ дефинисао током спровођења конкурсних процедура пријема кандидата по препоруци команданта.

На крају, војни повјереник поново истиче потребу измјене законских и подзаконских прописа којим би се регулисало да се лицима која су једном примљена у професионалну војну службу Оружаних снага БиХ, промјеном категорије војник – подофицир – официр, не прекида уговорни и радни однос за вријеме трајања основне обуке.

2. Вођење дисциплинских поступака

Када су у питању притужбе које се односе на вођење дисциплинског поступка, војни повјереник не упушта се у меритум предмета јер је учесницима дисциплинског

поступака дат широк спектар правне заштите, те у том контексту војни повјереник изричито прати поштовање прописаних процедура.

Разматрајући притужбе груписане у ову област војни повјереник је, поступајући по притужби, број Уп1/05/3-37-3-46/24, вршио анализу примјене норми Правилника о пријему у војну службу ("Службени гласник БиХ", бр. 23/18, 42/21, 54/22 и 18/24) и Правилника о војној дисциплини и дисциплинском поступку ("Службени гласник БиХ", број: 62/21) у случају дисциплинске грешке и дисциплинског преступа кандидата на обуци у Оружаним снагама БиХ. Предмет поступка било је Рјешење Комисије за избор војника у Оружаним снагама БиХ, којим је кандидату прекинута основна војна обука и именовани је искључен из даљег пријема у војну службу.

У вези с тим војни повјереник затражио је изјашњење од Министарства одбране БиХ, уз констатацију да два прописа на снази у Министарству одбране БиХ на различите начине, у процедуралном смислу, третирају исто или слично питање.

Рјешење Комисије за избор војника у Оружаним снагама БиХ донесено је у складу са Правилником о пријему у војну службу ("Службени гласник БиХ", бр. 23/18, 42/21, 54/22 и 18/24), с тим да у преамбули самог рјешења није правилно наведен пропис на који се позива. Такође, свјесни смо да су права и обавезе кандидата на обуци регулисани Уговором о основној војничкој обуци.

Међутим, када се са друге стране анализирају одредбе Правилника о војној дисциплини ("Службени гласник БиХ" број: 62/21), долазимо у ситуацију да се и одредбе правилника подједнако односе на поштовање војне дисциплине кандидата на обуци, што за собом повлачи обавезу и примјене Правилника и њиме прописаних процедура у случају кршења војне дисциплине.

Чињенице је да се Правилник о војној дисциплини и дисциплинском поступку подједнако односи и на кандидате на обуци, а да су изузеци наведени само приликом изрицања дисциплинских мјера, али не и саме примјене Правилника.

Војни повјереник сматра да све ово доводи до правне несигурности, те да је евидентно да су на снази два правилника у којима се исто питање и санкција третира различитим поступцима, а што у коначници може имати озбиљне посљедице по Министарство одбране БиХ у случају судских поступака.

Полазећи од норми Правилника о војној дисциплини и дисциплинском поступку да се "свако сматра невиним за повреду војне дисциплине док се коначном наредбом надређеног или одлуком војнодисциплинског вијећа не утврди његова кривица" те да "сумња у погледу постојања чињеница које чине обиљежја дисциплинске грешке или дисциплинског преступа или о којима зависи примјена неке одредбе Закона о служби и овог правилника, надређени или војнодисциплинско вијеће рјешењем или одлуком рјешава на начин који је повољнији за лице против којег се води поступак", војни повјереник тражи да се преиспитају норме оба правилника на које се односи овај акт.

Министарство одбране БиХ у свом одговору је, између осталог, истакло да је у току израда новог Правилника о пријему у војну службу, те ће Радна група разматрати и ово питање с циљем изнајажње оптималних рјешења.

Међу питањима у вези са вођењем дисциплинског поступка издвајају се и притужбе у вези са непримјереним објавама на друштвеним мрежама, али већина ових притужби била је неоснована.

3. Накнаде које немају карактер плате

Војном повјеренику обраћала су се професионална војна лица која су из категорије војника примљена у почетни чин подофицира, те су изгубили право на накнаду за одвојени живот, јер се њихов статус третира као да су први пут примљени у Оружане снаге БиХ. С друге стране, право на накнаду за одвојени живот није повезано са правом за накнаду за смјештај, већ је условљено поступком премјештаја по потреби службе.

У вези с овим системским проблемом, војни повјереник је утврдио сљедеће:

1. Законом о служби у ОСБиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10, 42/12 и 41/16) дефинисано је да су професионална војна лица војници, подофицири, официри и генерали, а чланом 14. овог закона утврђено је да се војник прима у чин војника, подофицира у почетном чину подофицира, те официра у почетном чину официра;
2. Осим наведеним законом све процедуре у вези са пријемом у професионалну војну службу у ОСБиХ уређене су Правилником о пријему у војну службу ("Службени гласник БиХ", бр. 23/18, 42/21, 54/22 и 18/24) у коме је, између осталог, у члану 11. став (1) наведено да се "пријем лица у војну службу у ОСБиХ врши на основу конкурса или огласа, у почетном чину војника, подофицира и официра;
3. Пријем у свакој од категорија – војници, официри, подофицири – тумачи се као почетак службе, те је у свим прописима назначено да се примају у "почетном чину", а као посљедица тога је и прекид службе у ОСБиХ по доношењу одлуке о упућивању кандидата на основну подофицирску/официрску обуку;
4. Остваривање права свих запослених у институцијама Босне и Херцеговине, што се односи и на професионална војна лица, регулисано је Одлуком Савјета министара БиХ о начину и поступку остваривања права запослених у институцијама БиХ на трошкове смјештаја, накнаду за одвојени живот и накнаду за привремено распоређивање ("Службени гласник БиХ", бр. 42/12, 78/12, 51/13, 68/18, 79/22 и 24/23);
5. У члану 4. наведене одлуке утврђено је:

"(1) Професионално војно лице које је **премјештено по потреби службе** има право на мјесечну накнаду за одвојени живот у износу од 300,00 КМ од дана ступања на дужност, под условом да му је пребивалиште удаљено више од 80 км од мјеста службе у Оружаним снагама БиХ и Министарству одбране БиХ у коју је распоређен.

(2) Професионално војно лице које је **премјештено на сопствени захтјев нема право на накнаду** за одвојени живот."

На исти начин питање наканде за одвојени живот регулисано је и за полицијске службенике, те службенике Управе за индиректно опорезивање БиХ и везано је за распоређивање због потребе службе, уз изричито навођење да ово право на накнаду не припада "полицијском службенику/запосленом у УИОБиХ који је први пут распоређен на посао.
6. Из свега наведеног евидентно је да је накнада за одвојени живот у директној вези са распоређивањем и премјештајем због потребе службе, те се не односи на прво постављење и запослење. У конкретном случају сваки пријем у почетни чин подофицира/официра третира се као прво постављење, те је питање остваривања права на накнаду за одвојени живот условљено премјештајем како је дефинисано цитираном одлуком.

На проблеме које узрокује чињеница да се војницима и подофицирима Оружаних снага БиХ врши прекид службе приликом пријема у категорије подофицира и официра, парламентарни војни повјереник БиХ указује већ дуже времена, при чему је овај проблем оцијењен као системски. У извјештају о раду парламентарног војног повјереника БиХ за 2023. истакнут је овај проблем, те дата препорука да је потребно приступити измјени законских и подзаконских

прописа, јер служба у Оружаним снагама БиХ почиње од првог дана пријема у Оружане снаге БиХ и не може се третирати строго одвојено по категоријама пријема – војник/подофицир/официр.

У вези с упитима о условима за остваривањем права на трошкове смјештаја професионалних војних лица у складу са Одлуком Савјета министара БиХ о начину и поступку остваривања права запослених у институцијама БиХ на трошкове смјештаја, накнаду за одвојени живот и накнаду за привремено распоређивање ("Службени гласник БиХ", бр. 42/12, 78/12, 51/13, 68/18, 79/22 и 24/23) – (у даљем тексту: Одлука Савјета министара БиХ), у ситуацији куповине некретнине у мјесту службе, војни повјереник је дао мишљење и то како слиједи:

1. Право на накнаду трошкова смјештаја за професионална војна лица регулисано је чланом 3. Одлуке Савјета министара БиХ у којем је у ставу (1) истакнуто да "професионално војно лице има право на мјесечну накнаду трошкова смјештаја од дана ступања на дужност под условом да му је мјесто пребивалишта удаљено више од 80 км од мјеста службе у ОСБиХ и МОБиХ у коју је распоређен (...)", док је у ставу (2) истог члана дато појашњење када се не може остварити право на накнаду за трошкове смјештаја и то "ако професионалном војном лицу послодавац обезбиједи смјештај, он нема право на накнаду трошкова смјештаја. Из цитиране норме јасно је да се за остваривање права на накнаду трошкова смјештаја морају кумулативно испунити два услова, и то:
 - а) да је мјесто пребивалишта удаљено више од 80 км од мјеста службе,
 - б) те да послодавац није обезбиједио смјештај.
2. Међу изузетима у примјени и поступку остваривања права у Одлуци Савјета министара БиХ, члан 17, није наведено посједовање некретнине, те се у контексту остваривања овог права цијене само услови прописани у члану 3. исте одлуке.
3. Скрећемо пажњу на одредбу члана 19. Одлуке Савјета министара БиХ у којој је на јасан начин дефинисано да се "основаност захтјева на накнаду за одвојени живот и накнаду за трошкове смјештаја утврђује на основу података из пријаве о мјесту пребивалишта према службеним личним подацима". Свако лице је лично одговорно за истинитост пријављених података, а поступак провјере стварног мјеста пребивалишта, у случају основане сумње, покрећу овлашћени органи према утврђеним процедурама.
4. Парламентарни војни повјереник БиХ остаје при свом мишљењу датом у предмету број: УП1/05/3-50-17-1-42/16 од 11. 07. 2016. а које у наставку преносимо и у контексту ових упита, и то како слиједи:

Право на пребивалиште грађана Босне и Херцеговине регулисано је Законом о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 32/1, 56/08 и 58/15). У наставку ћемо цитирати поједине одредбе овог закона које би могле бити релевантне за предметно питање.

"Члан 1.

(...) Нити једна одредба овог закона не смије се тумачити тако да ограничава право држављана на слободан избор мјеста пребивалишта/боравишта.

Члан 2.

Подаци обухваћени овим законом обрађују се, похрањују, користе и достављају с намјером задовољавања потреба држављана у уживању њихових права и обављању дужности (...)

Члан 3.

Под пребивалиштем сматра се општина или дистрикт у којем се држављанин настани с намјером да тамо стално живи.

Члан 4.

Држављани могу пријавити само једно пребивалиште на територији Босне и Херцеговине.

Члан 8.

Приликом пријављивања и одјављивања пребивалишта држављани су дужни да дају тачне и истините податке.

Члан 8ц.

Ако надлежни орган у поступку спроведеном по службеној дужности или по захтјеву странке која има правни интерес утврди да је држављанин БиХ пријавио пребивалиште супротно одредбама члана 8. став (1) ово закона, рјешењем ће поништити пребивалиште.

Члан 11.

Агенција за идентификациона документа у складу са Законом о Агенцији за идентификациона документа, евиденцију и размјену података, путем електронске обраде података води и одржава централну евиденцију података о пребивалишту и боравишту држављана.

Члан 36.

Ниједна одредба овог закона неће бити тумачена на начин којим се даје или одузима законско право на приватну или друштвену имовину."

Сходно цитираним одредбама Закона о пребивалишту и боравишту држављана Босне и Херцеговине, јасно је да је избор мјеста пребивалишта препуштено слободној вољи грађана Босне и Херцеговине, те да се пријава пребивалишта врши на начин и под условима прописаним овим законом.

Мјесто пребивалишта се доказује изводом из централне евиденције података о пребивалишту и боравишту држављана (ЦИПС пријава) који је једини ваљан доказ на основу којег се остварују права по основу мјеста пребивалишта.

Куповина некретнине на територији Босне и Херцеговине не значи по аутоматизму и промјену мјеста пребивалишта. Све док грађанин не покрене процедуру промјене мјеста пребивалишта, у складу са наведеним законом, тзв. **ЦИПС пријава и лична карта су једина релеванта доказна средства о мјесту пребивалишта.** У прилог овоме је и пресуда вијећа Апелациног одјељења Суда БиХ у предмету број: С1 2 К 010317 13 Кжк - којом је М.Б. ослобођен оптужбе да је починио кривично дјело превара у служби, при чему је Суд БиХ цијенио да су лична карта и ЦИПС-ова пријава релевантни за доказивање мјеста пребивалишта.

Лажно пријављивање пребивалишта подлијеже санкционисању према одредбама Кривичног закона БиХ, а утврђује се према прописаним процедурама и како је то наведено у члану 8ц. наведеног закона.

4. Положај и статус жена у Оружаним снагама БиХ

Војни повјереник у оквиру својих редовних активности континуирано прати спровођење Политика родне равноправности у Министарству одбране БиХ, те у том правцу истиче да су предузете значајне мјере ка унапређењу положаја и статуса жена у Оружаним снагама БиХ. Похвалне су све мјере које се предузимају у спровођењу Акционог плана о примјени УН-ове Резолуције 1325 "Жене, мир и безбједност". Континуирано се повећава број пријема жена у професионалну војну службу, те се у том правцу спроводе проактивне кампање, а такође је успостављена и пракса да међу кандидатима којима се

пружа прилика за напредовање у служби морају бити заступљене и жене у складу са оствареним резултатима и принципима једнаких могућности за све.

Тако је у професионалну војну службу у току 2024 године по завршетку школовања на војним академијама у иностранству од укупно 30 кандидата примљено 7 жена. По завршетку основне војничке обуке, од укупно 604 кандидата примљене су 92 жене, по окончану основне подофицирске обуке од 314 кандидата примљене су 23 жене, те по окончању основне официрске обуке од 97 кандидата примљено је 17 жена. Дакле, од укупног броја од 1045 примљених особа у професионалну војну службу у Оружаним снагама БиХ, 139 је жена, што је процентуално изражено 13,3%.

Питање положаја и статуса жена у оружаним снагама као посебна тема делегирана је на 16. међународној конференцији институција омбудсмена за оружане снаге, која је у организацији Женевског центра за управљање сектором безбједности – ДЦАФ-а и војне повјеренице Бундестага СР Њемачке, одржана у Берлину од 30. септембра до 2. октобра 2024. Војни повјереник је, као учесник ове конференције, учествовао у усвајању посебне Изјаве с конференције, која, између осталог, садржи посебно поглавље о женама у оружаним снагама, и то како слиједи:

"Подршка и брига током распоређивања – жене у оружаним снагама"

1. Учесници су истакли важност да се обавеза бриге у оружаним снагама прошири на све припаднике, без обзира на пол, године или поријекло. Међутим, они су признали да се жене, посебно, суочавају са јединственим изазовима и да су често подложне дискриминаторским политикама и праксама. Институције омбудсмена су стога јединствене у залагању за права и потребе жена у оружаним снагама, као и у обезбјеђивању једнаког приступа њези и подршци.
2. Очување дужности бриге о женама у оружаним снагама захтијева да се институције омбудсмена баве родно специфичним притужбама и надгледају војну политику и праксу како би промовисале инклузивност и осјетљивост на родне разлике, настојећи да буду родно одговорни. Коришћењем својих механизма надзора, институције омбудсмена могу да раде на отклањању недостатака и његовању окружења које подржава једнаке могућности, правичан третман и приступ неопходним ресурсима за жене на свим нивоима службе.
3. Учесници су истакли важност бављења војном политиком и дискурсима који обликују животна искуства жена у оружаним снагама. Кључно је одупријети се суштинским наративима који уско дефинишу улоге жена, не фокусирајући се на елиминисање разлика већ на оснаживање различитих појединаца и прилагођавање политике специфичном војном контексту и јединственим изазовима са којима се жене суочавају. Овај приступ захтијева снажно руководство, рјешавање осјетљивих структура, ефективно комуницирање о промјенама политике, мјерење исхода, а не учинка, и институционализовање промјена да би се војска позиционирала на челу друштвеног напретка. Институције омбудсмена треба да рутински процјењују утицај ових политика на жене у оружаним снагама, обезбјеђујући стална прилагођавања на основу својих налаза како би задржале проактиван приступ и подршку.
4. Учесници су истакли потребу да институције омбудсмена имају на снази мјере које штите подносиоце притужби, посебно најугроженије, од репресалија и реперкусија како би се одржао интегритет процеса поступања по жалбама. Ово захтијева снажне мјере заштите, строгу повјерљивост и његовање културе која подстиче извјештавање без страха од одмазде.

5. Промовисање различитости унутар институција омбудсмена за оружане снаге је од суштинског значаја за боље разумијевање и рјешавање изазова са којима се суочавају службенице. Разноликост унутар институција омбудсмена уводи низ перспектива и искустава, јачајући њихов капацитет да се ефикасно залажу за правичан третман и подршку за све припаднике служби."

Војни повјереник истиче да још увијек треба доста радити на побољшању услова рада за жене у Оружаним снагама БиХ у касарнама и једницама, те очекује да ће Министарство одбране БиХ и Заједнички штаб ОСБиХ наставити с активностима и унапређењима у свим сегментима питања родне равноправности. Чињеница је да још увијек Оружане снаге БиХ немају жену у чину генерала, али охрабрује идеја да се од става "да ли ћемо" прешло у наратив "када ћемо" имати жену у чину генерала.

5. Појединчани специфични случајеви

У вези с пријавом на постојање елемената дискриминације, војни појвереник је од Заједничког штаба ОСБиХ тражио информацију о томе да ли је тачна тврдња да су сва формацијска мјеста благајника у Оружаним снагама БиХ подофицирска, а да је само у Центру за обуку у операцијама подршке миру формацијско мјесто благајник-војник?

Такође, војни повјереника затражио је и информацију о активностима Заједничког штаба ОСБиХ како би се ова позиција изједначила са истим или сличним у Оружаним снагама БиХ, цијенећи обим послова и специфичан ниво одговорности овог формацијског мјеста.

Заједнички штаб ОСБиХ у свом одговору истакао је да је у Оружаним снагама 48 формацијских мјеста која у свом називу садрже ријеч "благајник", а у формацијским чиновима крећу су од водника до заставника I класе, што су заправо формацијски чиновници подофицира. Истовремено, потврђено је да је само у Центру за обуку у операцијама подршке миру мјесто благајника у формацијском чину војника. С обзиром на постојање елемената дискриминације, Заједнички штаб ОСБиХ констатовао је да ће за вријеме вршења укупне анализе формације Оружаних снага БиХ узети у разматрање исте и сличне ситуације, а с циљем унапређења услова и статуса лица распоређених на специфичним формацијским мјестима.

Поступајући по притужби број: УП1/05/3-37-3-4/24, војни повјереник је спроводио истрагу о могућем мобингу на радном мјесту на штету подносиоца притужбе, те је утврђивао да ли је процес оцјењивања вођен у складу са прописаним процедурама.

Прије свега, војни повјереник посебно истиче да, у складу са досадашњом праксом, ни на који начин не може утицати на службене оцјене надређених, већ само издејствовати да се процеси оцјењивања воде према прописаним процедурама, уз поштовања принципа транспарентности, професионализма и непристрасности.

На основу достављених чињеница, војни повјереник није утврдио пропусте надлежних који би указивали на основу сумњу да су прекршене одредбе Правилника о оцјењивању професионалних војних лица. Процес оцјењивања спроведен је у складу са важећим Правилником и СОП-ом, те у том дијелу нису утврђени пропусти у погледу процедура и поступања оцјењивача, вишег оцјењивача, те поступка верификовања оцјене.

У вези с наводима постојања елемената мобинга на штету подносиоца притужбе, нису утврђена "понашања надређеног из којих би се могло закључити да је именовани радио на стварању непријатељског радног окружења, атмосфере страха или понижавања, изоловања својих подређених или вријеђања њиховог достојанства".

Сходно устаљеној пракси за прикупљање података прије почетка гријне сезоне, војни повјереник затражио је од Министарства одбране БиХ и Заједничког штаба ОСБиХ информацију о предузетим активностима у правцу обезбјеђења гријања у касарнама и јединицама ОСБиХ.

Наиме, Канцеларија војног повјереника БиХ је, с циљем провјере тренутног стања, затражила информацију о томе да ли су отклоњени сви уочени недостаци из претходне сезоне како би се осигурао нормалан почетак нове гријне сезоне на свим локацијама ОСБиХ, те да ли је набављена довољна количина енергената.

Заједнички штаб ОСБиХ доставио је тражене информације актом број: 16-09-03-28-48-131/24 од 22. 11. 2024, у којем је, између осталог, наведено сљедеће:

- у односу на гријну сезону 2023/2024, за коју нисмо имали потписане уговоре за основно одржавање, сервисирање, ремонт и санацију термоенергетских постројења у кругу локација Оружаних снага БиХ, Министарство одбране БиХ је за гријну сезону 2024/2025 склопило уговор, те се приступило сервисирању, прегледу и санацији термоенергетских постројења;
- закључно са датумом слања информације, на већини локација Оружаних снага БиХ гријање је у функцији;
- на локацији касарне "Билећки борци" у Билећи није могуће успоставити рад система за загријавање због тога што на цијелом систему постоји неколико кварова који се не могу отклонити капацитетима Оружаних снага БиХ, а објекти се загријавају алтернативним путем.

У одговору Министарства одбране БиХ, број: 11-03-26-2319-60/24 од 13. 12. 2024, истакнуто је:

- закључно са датумом слања информације, на већини локација Оружаних снага БиХ гријање је у функцији;
- уочени кварови на појединим локацијама у фази су санације,
- осим на локацији касарне у Билећи, и један објект на локацији касарне "Војвода Радомир Путник" у Добоју тренутно није спојен на централни систем загријавања локације. Санација унутрашњих инсталација гријања је планирана за 2025.

Потребна количина енергената је или набављена или је у поступку набавке, те се не очекују већи проблеми у вези с одржавањем гријања на локацијама Оружаних снага БиХ.

Одјелак Б. Пружање правне помоћи

Канцеларија парламентарног војног повјереника БиХ је током извјештајног периода запримила 31 захтјев за пружање правне помоћи, у ситуацијама када професионална војна лица нису жељела поднијети притужбу, већ су само тражила тумачење одређеног прописа, правни савјет или стручну помоћ приликом рјешавања одређених статусних питања.

Наиме, кроз институт посредовања војни повјереник настојао је да се евентуални проблеми сагледају и покушају ријешити на нивоу матичних јединица. Такође, у разговору са професионалним војним лицима војни повјереник је, кад год је било могуће, пружајући правну помоћ, утицао на отклањање евентуалних неправилности, а све с циљем заштите права, с једне стране, те стварања повољнијих услова за рад у радним срединама, с друге стране.

У извјештајном периоду највећи број случајева правне помоћи евидентиран је у следећим областима:

- молбе за премјештај на нове локације због болести или породичних потреба,
- пријаве могућег мобинга и узнемиравања,
- нарушени међуљудски односи у радном окружењу,
- неправилности у поступку оцјењивања,
- могућности продужења професионалне војне службе након стицања услова за пензионисање,
- дисциплински поступак,
- остваривање права из радних односа,
- правна помоћ приликом пријема у Оружане снаге БиХ или напредовању у служби,
- премјештај/прекоманда професионалног војног лица,
- питања из домена примјене Правилника о професионалном развоју и управљању каријером у МОБиХ и ОСБиХ,
- тумачење правних прописа.

На све захтјеве за правном помоћи Канцеларија парламентарног војног повјереника БиХ одговорила је благовремено и пружила потребну правну и стручну помоћ. У том процесу војни повјереник остварио је контакте са свим надлежним за рјешавање конкретног проблема, односно пружање потребне помоћи, те по потреби скренуо пажњу на евентуално учињене пропусте, при чему је дата могућност за њихово отклањање.

ПОГЛАВЉЕ II.

ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ВОЈНИ ПОВЈЕРЕНИК РЕАЛИЗОВАО У 2024. ГОДИНИ

С циљем потпуног информисања о активностима Канцеларије током 2024. године, наводимо податке о састанцима војног повјереника, посјетама касарнама и јединицама Оружаних снага БиХ, те остале активности које су предузимане ради обављања парламентарне контроле рада, с једне стране, а уједно и извршавања законских овлашћења, с друге стране.

Дакле, осим рада по притужбама, што је примарни задатак војног повјереника, током 2024. године реализован је низ других активности, а чији преглед дајемо хронолошки у наставку.

Јануар 2024.

- 11. 01. 2024 - посјета Команду за обуку и доктрину ОСБиХ (КОИД) на локацији Касарне „Травник“;
- 12. 01. 2024 - божићни пријем у Касарни "Козара" у Бањој Луци у организацији Министарства одбране БиХ;
- 29. 01. 2024 - церемонија примопредаје дужности генералног инспектора Министарства одбране БиХ између бригадног генерала Мирсада Ахмића и бригадира Едина Факе;
- 31. 01. 2024 - церемонија примопредаје командне дужности ЕУФОР-а у Босни и Херцеговини између генерал-мајора Хелмута Хабермајера и генерал-мајора Ласла Штица;
- 31. 01. 2024 - церемонија примопредаје дужности начелника Заједничког штаба ОСБиХ између генерал-пуковника Сенада Машовића и генерал-мајора Гојка Кнежевића.

Фебруар 2024.

- 08. 02. 2024 - радни састанак са замјеником шефа Мисије ОЕБС-а у БиХ Томасом Бушом и представницима Одјела за безбједносну сарадњу Мисије ОЕБС-а у БиХ;
- 12. 02. 2024 - Међународна конференција "Чланови парламената и вјерски лидери за мир и суживот";
- 13. 02. 2024 - састанак с војним аташеом Савезне Републике Њемачке у Босни и Херцеговини пуковником Францом-Јосефом Нолтеом;
- 27. 02. 2024 - 16. годишња анализа из области управљања персоналом Министарства одбране БиХ и Оружаних снага БиХ;
- 28. 02. 2024 - Годишња конференција о обуци Оружаних снага БиХ.

Март 2024.

- 07. 03. 2024 - проширена тематска сједница Комисије за остваривање равноправности полова Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ која је, у сарадњи с Агенцијом за равноправност полова БиХ, одржана о теми "Друштвено-економска питања оснаживања жена за учешће у доношењу одлука у Босни и Херцеговини";

- 07. 03. 2024 - састанак са директорицом Агенције за равноправност полова БиХ Самром Филиповић Хациабдић;
- 11. 03. 2024 - радна посјета Заједничком штабу Оружаних снага БиХ;
- 13. 03. 2024 - церемонија отварања војног објекта за обиљежавање наоружања бр. 16 на локацији Оружаних снага БиХ "Туфо Буза" у Високом;
- 20. 03. 2024 - ифтар у организацији Министарства одбране БиХ и војног муфтијства – Дом ОСБиХ;

Април 2024.

- 24. 04. 2024 - Годишња анализа деминирања и противминских акција за 2023. годину која је, у организацији Министарства одбране БиХ и Оружаних снага БиХ, одржана у Бихаћу;
- 26. 04. 2024 - посјета Генералном инспекторату Министарства одбране БиХ;
- 29. 04. 2024 – састанак са представницима Уније ветерана Словачке Републике.

Мај 2024.

- 08. 05. 2024 – учешће у састанку Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ са бригадним генералом Памелом Л. Мекгаха и бригадним генералом Метјуом А. Валасом, који је преузео дужност команданта Штаба НАТО-а у Сарајеву;
- 10. 05. 2024 - обиљежавање дана III пјешадијског (РС) пука Оружаних снага БиХ - Бања Лука;
- 15. 05. 2024 - састанак са представницима Синдиката државних службеника и запосленика Парламентарне скупштине БиХ;
- 15. 05. 2024 – присуство активностима припадника Деминерског батаљона Бригаде тактичке подршке Оперативне команде Оружаних снага БиХ поводом Васкрса, које су одржане у Трнову и Калиновику;
- 23. 05. 2024 - посјета 4. пјешадијској бригади Оперативне команде Оружаних снага БиХ на војној локацији Касарне "Божан Шимовић" у Чапљини;
- 27. 05. 2024 - свечана церемонија додјеле мураселе новом војном муфтији Несибу еф. Хацићу, која је одржана у организацији Канцеларије војног муфтије Министарства одбране БиХ;
- 31. 05. 2024 - састанак са замјеником начелника Заједничког штаба Оружаних снага БиХ генерал-мајором Мирсадом Ахмићем.

Јуни 2024.

- 04. 06. 2024 - састанак са повјереницом за одбрамбена питања Бундестага Савезне Републике Њемачке др Евом Хогл;
- 11. 06. 2024 – церемонија отварању објекта страже ОСБиХ у Касарни "Рајловац" у Сарајеву, који је у потпуности реновиран у складу са родно осјетљивим грађевинским и архитектонским стандардима;
- 12. и 13. 06. 2024 - Годишњи састанак представника комисија за одбрану и безбједност парламената Југоисточне Европе, који је у сарадњи Заједничке комисије за одбрану и безбједност БиХ, Женевског ДЦАФ-а, Мисије ОЕБС-а у БиХ и РЕКВИАК-а одржан у Сарајеву;

- 20. 06. 2024 - посјета Центру за основну обуку Команде за обуку и доктрину Команде за подршку ОСБиХ. Том приликом војни повјереник је са командантом Центра, представницима Заједничког штаба ОСБиХ, Команде за подршку и Команде за обуку и доктрину сагледао услове живота и рада у овој јединици, те предузете активности за прихват 31. класе кандидата за основну војничку обуку;
- 28. 06. 2024 - свечаност обиљежавања Видовдана, крсне славе 3. пјешадијског пука (Република Српска) Оружаних снага БиХ. Свечаност је одржана у Цркви кнеза Лазара у општини Језеро;

Јули 2024.

- 30. 07. 2024 - свечаност обиљежавања 97. годишњице оснивања Кинеске народноослободилачке армије.

Август 2024.

- 20. 08. 2024 - састанак са Томиславом Јанковићем, народним послаником из Народне скупштине Републике Србије, који је члан Одбора за одбрану и унутрашње послове Народне скупштине;
- 28. 08. 2024 - опроштајна посјету војног аташеа Савезне Републике Њемачке пуковника Франц-Јозефа Нолтеа.

Септембар 2024.

- 03. 09. 2024 - састанак са новоименованим генералним инспектором Генералног инспектората Министарства одбране БиХ бригадиром Едином Факом;
- 13. 09. 2024 - годишња оперативна војна вјежба под називом "ЕУФОР – брзи одговор 24";
- 27. 09. 2024 - свечаности обиљежавања 75. годишњице оснивања Народне Републике Кине;
- 30. 09 - 02. 10. 2024 - 16. свјетска конференције омбудсмена за оружане снаге која је, у организацији Женевског центра за управљање сектором безбједности (ДЦАФ) и парламентарне војне повјеренице Бундестага, одржана у Берлину.

Октобар 2024.

- 11. 10. 2024 - састанак са представницима Генералног инспектората Министарства одбране БиХ;
- 22. 10. 2024 - пријем у поводу Националног празника Републике Аустрије.

Новембар 2024.

- 06 - 08. 11. 2024 - Друга конференција Мреже начелника генерал-штабова „Жене, мир и безбједност“ (WPS);
- 11. 11. 2024 - свечаност обиљежавања 30. годишњице усвајања ОЕБС-овог Кодекса понашања у војно-политичким аспектима безбједности;
- 12. 11. 2024 - свечаност обиљежавања Дана оснивања Оружаних снага Савезне Републике Њемачке;
- 12. 11. 2024 – крсна слава војних свештеника у Министарству одбране БиХ и Оружаним снагама БиХ;
- 28. 11. 2024 - свечана церемонија Заједничког штаба ОСБиХ поводом обиљежавања 19. годишњице и Дана Оружаних снага БиХ;

- 28. 11. 2024 - свечана академија Министарства одбране БиХ поводом обиљежавања 19. годишњице и Дана Оружаних снага БиХ.

Децембар 2024.

- 02. 12. 2024 - свечаност обиљежавања 20. годишњице Мисије АЛТЕА ЕУФОР-Артеа у Босни и Херцеговини;
- 13. 12. 2024 - церемонија завршетка основне војничке обуке 32. класе припадника Оружаних снага БиХ која је одржана у Центру за основну обуку Команде за обуку и доктрину Команде за подршку ОСБиХ у Пазарићу;
- 26. 12. 2024 - састанак са замјеником начелника Заједничког штаба Оружаних снага БиХ генерал-мајором Мирсадом Ахмићем.

ПАРЛАМЕНТАРНИ
ВОЈНИ ПОВЈЕРЕНИК
Бошко Шиљеговић